



Regionaal Expertise Project
complexe Scheidingen
Rijk van Nijmegen



REPS Visie

Uitgangspunten & Werkwijze

Hand-out en routekaart met tools



Inhoud

Voorwoord.....	3
Achtergrond.....	4
Praktische documenten voor uitvoerenden.....	6
Uitgangspunten en werkwijze bij (complexe) scheidingen.....	7
Routekaart	10
Het hulpverleningsproces	11
Tools.....	19
Bijlage 1 scheidingsvragen en scheidingswiel	20
Bijlage 2 folder REPS.....	23
Bijlage 3 format samenwerken aan veiligheid	24
Bijlage 4 cirkel van verantwoordelijkheid, invloed en betrokkenheid.....	26
Bijlage 5 genogram met geel, blauwe en groene wereld	27
Bijlage 6 tijdlijn.....	29
Bijlage 7 escalatieladder Glasl	30
Bijlage 8 verliescirkel.....	32
Bijlage 9 window of tolerance	33
Bijlage 10 scheidingsproces.....	35
Bijlage 11 scheidingsmelding.....	38
Bijlage 12 systemische triade (Driehoeksmodel)	39
Bijlage 13 voorbeeld intake	44
Bijlage 14 het kindgesprek.....	44
Bijlage 15 principes.....	47
Bronvermelding.....	51



Voorwoord

De handreiking die voor u ligt is het resultaat van de tweejarige REPS-pilot (Regionaal Expertise Project Scheiding), uitgevoerd in de regio Rijk van Nijmegen in 2023 en 2024.

De visie en uitgangspunten bij het handelen bij (complexe) scheidingen zijn primair bedoeld voor de gemeentelijke lokale teams. Deze handreiking geeft handvatten hoe er gewerkt kan worden in gezinssituaties waarbij sprake is van een (complexe) scheiding.

In veel gemeenten zijn na de decentralisatie van het sociaal domein in 2015 lokale teams ingericht met als doel om ondersteuning en zorg dichtbij en passend bij de lokale situatie en inwoners te organiseren. Hulp en ondersteuning op basis van de Jeugdwet, Wet Maatschappelijk Opvang (WMO) en de Participatiewet dient zo laagdrempelig, dichtbij en zo licht mogelijk en zo intensief als nodig. Het gaat om individueel maatwerk en een integrale aanpak bij meervoudige problematiek.

De afgelopen jaren zijn in verschillende gemeenten initiatieven gestart om de aanpak en toegangspoort op gebied van (complexe) scheidingen anders in te richten. Eind 2021 hebben partners in de regio Rijk van Nijmegen aandacht gevraagd voor dit thema. Die partners waren: de lokale teams van de gemeenten, Buurtteams Jeugd en Gezin Nijmegen, Entrea Lindenhout, Jeugdbescherming Gelderland, Pro Persona en Sterker sociaal werk. Gezamenlijk hebben we een nieuwe visie en focus geschreven om beter aan te sluiten bij ouders en kinderen in (complexe) scheiding. Aan de hand van de nieuwe visie is een plan gemaakt voor de professionals in de lokale teams.

Tevens zal dit document als onderlegger gebruikt worden voor de werkplaats REPS 2025 Gelderland Zuid. Dat maakt dat dit document als dynamisch gezien mag worden.

Achtergrond

Het aantal vragen aan hulpverleners waarbij er sprake is van (complexe) scheiding, groeit. Dit vraagt van hen een hoge mate van deskundigheid en een stevige positie. Vaak voelen hulpverleners zich niet bij machte om het tij te keren en raken zij zelf ingezogen in het conflict. Een grote groep gescheiden ouders die zich in een (complexe) scheidingsituatie bevinden is niet in staat om de gezamenlijkheid te vinden en te behouden en hun kind te beschermen tegen de negatieve invloeden van de strijd.

Door het gebrek aan een gezamenlijke, coöperatieve houding en zelfregulatie heeft het REPS-team op basis van het boek "Complexe scheiding, Uit de maalstroom van het conflict" (Lieve Cottyn, 2021) een nieuwe werkwijze samengesteld, waarbij de interventies gericht zijn op rust en welzijn van alle betrokkenen in plaats van gericht op het conflict. Het kind, de ouder en de ouder-kind relatie wordt centraal gesteld en ouders worden geholpen bij de transitie van het gezamenlijk ouderschap naar het alleenstaand ouderschap na scheiding.

"De ambitie in het Rijk van Nijmegen is dat iedere ouder met de kinderen na een scheiding weer een eigen gezinsleven opbouwt, waarbij ieders welzijn en rust de bouwstenen zijn. Zodat kinderen zich zo gezond mogelijk kunnen ontwikkelen"

Vanuit de REPS-pilot is aan professionals van gemeentelijke lokale teams, gezinsvoogden en professionals in het Rijk van Nijmegen, kortdurende ondersteuning in (complexe) scheidingscasussen geboden. De inzet van het REPS is om gezinnen waarbij sprake is van een (complexe) echtscheiding vroegtijdig te bereiken, zodat er ondersteuning wordt geboden vanuit de visie 'twee gezinnen, twee plannen'. Dit betekent dat de ondersteuning is gericht op toewerken naar rust en welzijn voor de kinderen, hun ouders en de netwerken daaromheen. Er wordt gewerkt aan wat haalbaar is in plaats van focussen op gezamenlijk ouderschap.



In het REPS zitten professionals op het gebied van (complexe)scheiding, veiligheid, ontwikkeling van kinderen en psychiatrie. De ondersteuning vanuit het REPS wordt aangeboden aan de casushouder en/of betrokken medewerker en op maat ingezet in alle fases van de hulpverlening aan ouders en kinderen in (complexe) scheiding.

Het REPS denkt mee in de analysefase, plan van aanpak en interventies vanuit het lokale team en eventueel doorgeleiden naar hulpverlening, veiligheidskaders en monitoring.

De ondersteuning kan zowel telefonisch consult en advies inhouden tot ondersteuning waarin het REPS samen met de professional in gesprek gaat met ouders en/of kinderen. Dit kan bij een professional op kantoor of mee op huisbezoek.

Het REPS neemt de casus niet over en voert geen casus regie.



Praktische documenten voor uitvoerenden

De werkwijze die het REPS na twee jaar heeft opgebouwd bevat de 7 principes, de routekaart en de bijbehorende tools.

De 7 principes helpen om steeds als toets, richtlijn en vertrekpunt aan te houden. De principes bevatten zowel kernachtige gedragstermen als opsomming van gedrag en achtergrond voor de medewerker om beter in staat te zijn de complexe vragen, positionering en druk te hanteren.

De routekaart geeft richting en overzicht: wat eerst en wat daarna?

De routekaart is een schematische weergave die een casus idealiter doorloopt om te bepalen wat de meest passende interventies zijn.

Er wordt een beeld geschetst van een hulpvraag, een analyse tot een passend hulpaanbod. Deze stappen zijn bedoeld als leidraad.

De tools helpen de professional bij de uitvoering en bevat tal van hulpmiddelen en methodieken die benut kunnen worden.

Uitgangspunten en werkwijze bij (complexe) scheidingen

Principe 1: werken vanuit een deskundige visie

1. Zorg voor kennis over scheidingen:
 - a) Kennis van het verschil tussen scheiding en een complexe scheiding.
 - b) Kennis van de wet over scheidingen.
 - c) Kennis van het effect van een (complexe) scheiding op een kind.
2. Vorm een visie op (complexe) scheidingen:
 - a) Het conflict niet willen oplossen maar werken naar rust en welzijn.
3. Sta stil bij je basishouding:
 - a) Reflecteer.
 - b) Wees bewust van eigen socialisatie.
 - c) Zorg voor eigen rust en kalmte.
 - d) Geef erkenning op het leed.
 - e) Houd balans in coachen én sturing.
 - f) Werk vanuit meerzijdige betrokkenheid.
 - g) Corrigeer en confronteer in verbinding.
 - h) Vertraag en verdraag.
4. Werk samen met een collega bij ouders in een complexe scheiding.

Principe 2: werken van conflict naar rust en welzijn

1. Maak een verklarende analyse.
2. Manage verwachtingen van ouders en betrokkenen. Wees helder over je positie in wat je wel en niet doet en kunt.
3. Geef psycho-educatie over wat stress met het brein doet. Bespreek met elke ouder wat die kan doen om stress en spanning hanteerbaar te maken.
4. Breng reflectie op gang door vooral te focussen op de ouder-kindrelatie in het éénoudergezin.
5. Geef psycho-educatie over welzijn en veilig opgroeien van een kind in een (conflict) scheiding.

Principe 3: van een ouderpaar naar twee alleenstaande ouders in parallel gezinnen

1. Ondersteun ouders vanuit twee hulpverleners met twee plannen (wees alert op parallel proces tussen hulpverleners).
2. Pas de interventie aan op de scheidingsfase waarin een ouder zit (twee gezinnen, twee plannen).
3. Wees alert dat taken en verantwoordelijkheden bij ouders blijven. Afspraken die ouders zelf maken werken beter dan opgelegde afspraken.
4. Versterk ouders in hun nieuwe rol als alleen staande ouder (psycho-educatie over alleenstaand ouderschap).

Principe 4: van individueel belang naar systeem belang

1. Heb behalve oog voor de belangen van de ouder ook oog voor de belangen van het kind, de andere ouder en overige betrokkenen.
2. Wees bewust dat er verschillende perspectieven en belevingen zijn op dezelfde feiten. (Het verhaal van Roodkapje klinkt anders wanneer de wolf dit vertelt).
3. Elke ouder wil het beste voor diens kind. Hoe onbegrijpelijk het gedrag van een ouder ook kan zijn, blijf op zoek naar de goede zorgen, intenties en waarden die daarachter schuilgaan en blijf deze benoemen.

Principe 5: van verleden reactief, gericht op toekomst proactief

1. Maak ouders bewust van het effect van hun handelen op de andere ouder en het kind.
2. Houd je niet bezig met 'De waarheid' of wie gelijk heeft, dat is conflict-denken.
3. Stimuleer ouders na te denken over hoe zij hun eigen ouderschap willen invullen (vanuit hun waarden en drijfveren).
4. Geef ouders psycho-educatie over het positieve effect van parallel ouderschap versus conflictueus ouderschap. Het stelt ouders gerust en geeft hoop op een betere toekomst.

Principe 6: van conflict in-standhoudend netwerk naar de-escalerend netwerk

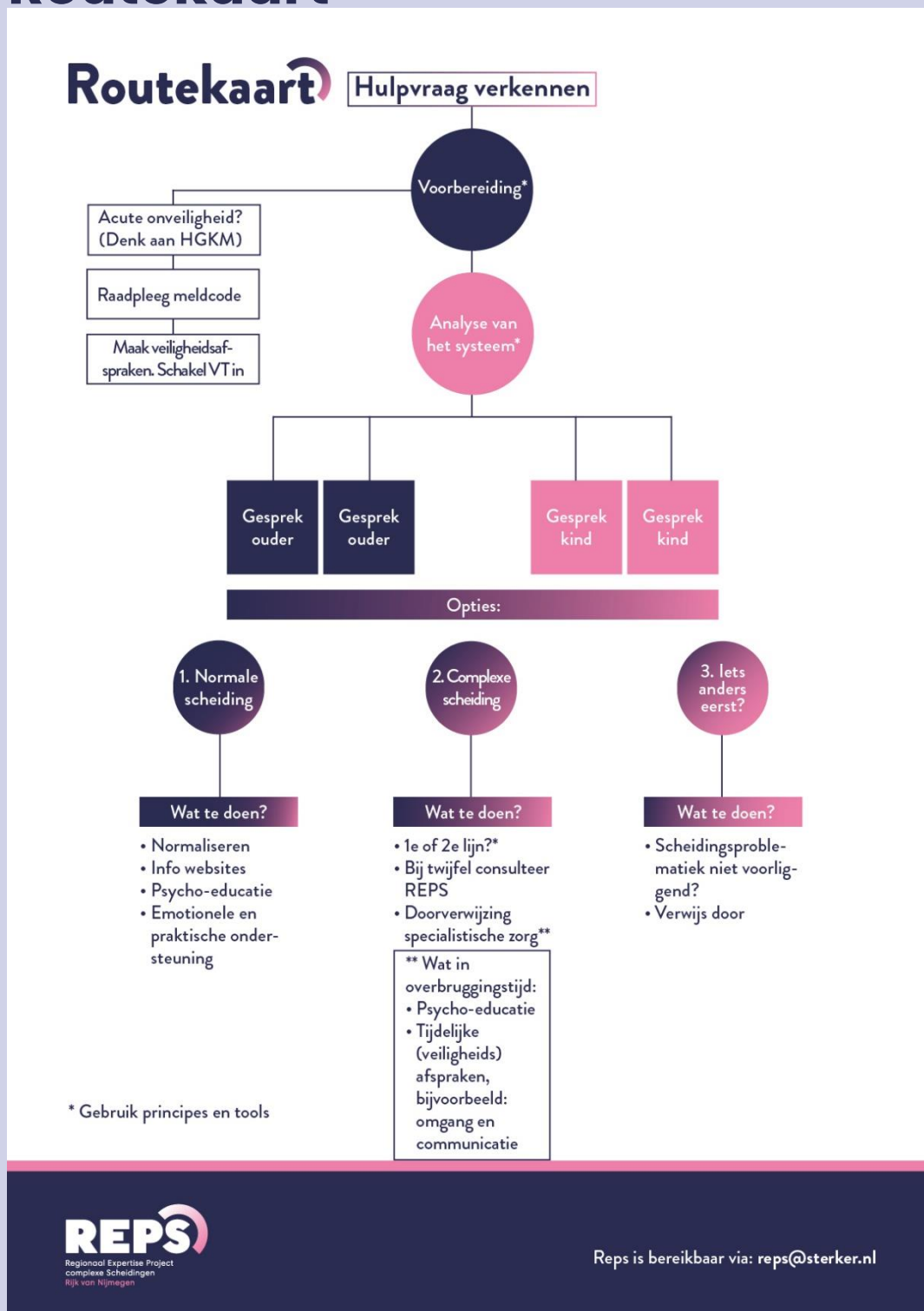
1. Bepaal met ouders wie hen ondersteunt in de weg naar rust en welzijn (supporters of hooligans).
2. Geef psycho-educatie aan ouders/ netwerk over de beïnvloeding door het netwerk.
3. Verwijs naar goede sites en gratis oudercursussen.



Principe 7: van volgende hulpverlening naar sturende en erkennend confronterende hulpverlening

1. Heb empathie op het ervaren leed, geef erkenning. Erkenning is niet hetzelfde als gelijk geven.
2. Ondersteun ouders bij hun veranderde ouderschap en bijbehorende rechten, plichten en verantwoordelijkheden.

Routekaart



Het hulpverleningsproces

Vertrekpunten voordat je start

(Complexe) scheidingscasuïstiek vraagt een stevige basishouding waarbij je je realiseert en verdraagt dat je soms de plank mis zult slaan, je geraakt of getriggerd wordt en onbewuste processen op je geprojecteerd krijgt. Kennis en ervaring van (complexe) scheidingen zijn belangrijk, maar ook met kennis en ervaring blijft de moeilijkheid en zuigkracht van deze casuïstiek een grote rol spelen. Als je in zo'n situatie bent beland helpt maar één ding. Vertragen: een stap naar achteren doen, je rugleuning en beide voeten op de grond voelen en de situatie beschouwen. Daar is geen stappenplan voor te schrijven, maar het vraagt rust en reflectie. Dat weten te organiseren is juist professionaliteit. Afstand durven nemen om naar je eigen werk te kijken samen met anderen. Goed kijken met collega's: wat is van mij, wat is van de ander, waar gaat dit nu over, wat zit er achter het gedrag, waar ligt de verantwoordelijkheid? Werkbegeleiding, intervisie, collegiale reflecties zijn een must.

Onze doelstelling als professional

We willen bereiken dat kinderen opgroeien in rust en welzijn, dat ze tot optimale ontwikkeling kunnen komen waardoor ze opgroeien tot zo evenwichtig mogelijke volwassenen. We gunnen kinderen een kwalitatief goede (hechtings)relatie met beide ouders en dat ze zich openlijk loyaal kunnen tonen. Ouders bieden kinderen optimale ontwikkelingskansen waarbij ze kinderen een veilige en liefdevolle zorg geven, kinderen ondersteunen en stimuleren in hun ontwikkeling.

Het proces op hoofdlijnen: stap voor stap, soms weer terug, dan weer een stap vooruit

- 1) Je eigen voorbereiding pakken.
- 2) Hulpvraag verkennen.
- 3) Analyse maken van problemen en veiligheid.
- 4) Triageren: verklarende en in standhoudende factoren in beeld brengen.
- 5) Overeenstemming krijgen met gezin over analyse.
- 6) Advies geven en eventueel kortdurende interventie of doorverwijzen.
- 7) Afsluiten.

Gedurende dit hele proces kun je bij vragen/twijfels als professional van een lokaal team in het Rijk van Nijmegen gebruik maken van het REPS voor

consultatie, advies, coaching of loodsen (waarbij de REPS-professional aan een aantal gesprekken van jou met de ouder kan deelnemen ter ondersteuning).

1) Je eigen voorbereiding pakken (dit doe je zelf voordat je in gesprek gaat)

- Sta stil bij dat elke scheidingssituatie vele verhalen en perspectieven kent. Ieder heeft vaak zijn eigen andere beleving van dezelfde feiten. Ouders en kinderen zitten vaak gevangen in ontstane patronen waarin zij door (chronische) stress niet voldoende op kunnen reflecteren.
- Het uitgangspunt blijft dat ouders zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor opvoeding en veiligheid van hun kinderen.
- Verleen niet direct hulp! Geen directe actie, maar reflectie! Hoe hoger het conflict, hoe machtelozer ouders zich doorgaans voelen en hoe groter de druk die zij leggen op hulpverleners dat er nu direct iets moet gebeuren.
- Stel jezelf in je handelen als hulpverlener steeds de vraag: wat is de essentie van je maatschappelijke opdracht als professional, in relatie tot het kind en gezin? Lig de verantwoordelijkheid bij jou of bij anderen, bijvoorbeeld bij ouders? Het gaat wat betreft je opdracht over zaken waar je, én invloed op hebt, én waar je daadwerkelijk iets mee moet, omdat jij daar verantwoordelijk voor bent. Niet op alles waar je je betrokken op voelt of waar je invloed op hebt, ben je verantwoordelijk voor. Richt je op wat haalbaar is.
- Kijk naar de leeftijd van de kinderen en bedenk hoe jij hen als volwaardig onderdeel van dit systeem meeneemt in de hulpverlening.

2) Hulpvraag verkennen (in gesprek met elke ouder apart)

Basishouding:

- Richt je op rust en welzijn voor alle betrokkenen.
- Richt je op de achtergronden van gedrag. Waarom doen gezinsleden wat ze doen? Onderzoek wat de dynamiek is tussen deze ouders en ga op zoek naar patronen waardoor het logisch is dat deze ouders zo op elkaar reageren en vaak onbedoeld elkaar aanjagen in deze dynamiek wat leidt tot escalatie.
- Richt je op het handhaven van de professionele balans tot de leden van het gezinssysteem in afstand-nabijheid tot ieder individu: nabij zijn waarbij je de last en moeilijkheden erkent, maar ook afstand bewaren waarbij je je niet laat meezuigen in het conflict en overzicht blijft houden.
- Benader ouders vanuit welzijnstaal, herformuleer de strijdtal. Ga op zoek naar zorgen en verlangens onder de verharde standpunten. Blijf waarderen spreken over de andere ouder wanneer je met een ouder en/of kind in gesprek bent.

Aanpak:

Ouders niet samen aan tafel! Je wilt je een beeld vormen van de situatie. Zolang je niet weet in welke conflictfase ouders zitten, zet je niet in op het verbeteren van onderlinge communicatie en samenwerking en voorkom je verdere escalatie.

- Erken ouders in de moeilijkheden die ze ervaren. Het gaat er niet om welke ouder gelijk heeft, of wie de waarheid spreekt. Laat je niet verleiden je hierover uit te spreken. Creëer helderheid naar ouders en kind over je visie op scheidingsproblematiek in het algemeen, je rol (zo denk ik erover, zo kijk ik naar jullie situatie), dit ga ik doen en dit ga ik niet doen (aanpak). Hierdoor voorkom je zoveel mogelijk valse verwachtingen.
- Probeer mandaat te creëren bij elke ouder, om samen met hen te onderzoeken wat passend en nodig is. Dit kost tijd. Als het makkelijk op te lossen was, was dit allang gedaan. Dat kan ook jij niet. Je kunt wel samen zorgvuldig kijken.
- Leg aan ouders uit hoe je ook stem geeft aan hun kind.
- Schets samen met het gezin de gezinssituatie in grote lijnen aan de hand van een genogram en gebruik dit ook om psycho-educatie te geven over o.a. de groene, gele en blauwe wereld. Maak eventueel een tijdlijn van de belangrijke gebeurtenissen in de relatie voor de scheiding, tijdens de scheiding en na de scheiding.
- Belangrijke eerste stap is toe te werken naar de-escalatie en rust. Om toe te kunnen werken naar de-escalatie en rust is helderheid nodig over de dynamiek tussen ouders en het aandeel van elke ouder hierin. Ondersteun ouders in het creëren van een kalm brein. Geef psycho-educatie over stress. Leg uit hoe stress op je mentale functioneren inwerkt en dat begrijpen daarvan, helpt om spanning te reguleren. Onderzoek wat triggers zijn waardoor spanning oploopt. Wat is er nodig om deze triggers te verminderen waardoor verdere schade in relatie tot het kind geminimaliseerd wordt? Spreek ouders hierop aan en onderzoek samen alternatieven voor gedrag. Maak praktische afspraken over dingen die de ouder zelf kan doen, waar de ouder zelf invloed op heeft, zodat er (tijdelijk) wat meer rust ontstaat. Bijvoorbeeld: hoe vaak communiceer je, wanneer, hoe vaak check je je mail, waar is de overdracht van kinderen, door wie, met wie praat je over je problemen, enz. Ondersteun ouders in het richten op zichzelf in plaats van het richten op de ander en stimuleer minimale communicatie tussen ouders.
- Onschuldig de ouder; erken het verlies, aangedane leed en benoem dat een ingrijpende levensgebeurtenis als een scheiding vele gevoelens kan oproepen. Boosheid, verdriet, schaamte, frustratie, schuld, ... Normaliseer dit en vraag dit uit. Hoe kun jij zelf iets doen met het verlies, de emoties en verantwoordelijkheid

nemen voor hoe nu verder, hoe zorg je voor jezelf als ouder, hoe luister je naar wat je kind nodig heeft.

- Reflecteer met de ouder op de mogelijke druk vanuit de context van een ouder en gezin. Hierbij kan je denken aan in- en expliciet geuite verwachtingen van het netwerk en hulpverleners. Dit betreft zowel het informele als formele netwerk. Denk aan familie, vrienden, burens, nieuwe partners, scholen, huisarts, enz. Maatschappelijke opvattingen maar ook kernovertuigingen van de ouder zelf over wat wel en niet hoort spelen ook een belangrijke rol. Wie en waarmee kan de ouder gesteund worden zodat de triggers onder het conflict verkleinen en de stress vermindert. Hoe kun je je netwerk om steun vragen en uitleggen wat je nodig hebt. Hoe kun je als ouder omgaan met je eigen gevoelens en gedachten.
- Pel de hulpvraag langzaam af door te onderzoeken welke verlangens en behoeftes onder verharde standpunten liggen. En breng het perspectief van het kind in. Wat kunnen behoeftes en verlangens van het kind zijn die nu onvoldoende vervuld worden. Neem hiervoor de tijd.
- Wanneer je merkt dat je helemaal begrijpt waarom deze ouder vastloopt in relatie met de andere ouder én je iets gaat vinden over wat de andere ouder doet of zou moeten doen, weet dan dat het conflict je te pakken heeft. Dit is inherent aan deze problematiek, wees je hier bewust van en raadpleeg een collega voor reflectie.

3) Analyse maken van problemen en veiligheid (met ouders apart)

- Wat gaat goed, wat de zorgen zijn en wat er nodig is volgens ouders individueel.
- In welke (verschillende) conflictfase bevindt iedere ouder zich? Vraag de ouder naar hun eigen beleving en luister naar taal, hoe ze over de andere ouder praten, wat er gebeurt, hoe het netwerk betrokken is.

Aandachtspunten:

- Wordt alles zwart-wit gepresenteerd of kan de ouder nog grijstinten en nuance zien?
- Zijn er al coalities ("bondjes") gevormd?
- Welke relatiedynamiek zie je?
- Is er sprake van geweld in het verleden en/of heden?
- Is er nog ruimte voor het perspectief van de andere ouder?
- Kan de ouder reflecteren op de eigen rol in het conflict?
- Zijn er momenten dat het goed, goed genoeg of minder erg verliep? Zitten daarin bruikbare elementen voor de toekomst?
- Wordt er nog gecommuniceerd, hoe verloopt dit?

- Hoe gaat het met het kind? Welk gedrag laten zij zien?
- Conflictfasen:
 - Fase 1: het conflict wordt ervaren als een probleem waar een oplossing voor gevonden moet worden. Een scheiding is een heftige gebeurtenis en die storm gaat voorbij na verloop van tijd (1 à 3 jaar). Dit zijn normale reacties die horen bij zoiets ingrijpends. Er is gedoe en strijd, maar ouders zijn, als de ergste storm iets gaat liggen in staat om samen aan tafel te gaan. Coöperatief ouderschap is in de meeste gevallen haalbaar.
 - Fase 2: het conflict is een strijd, die kan worden gewonnen of verloren. Discussies vinden plaats op ex-partnerniveau en ook anderen uit het netwerk worden betrokken. Afhankelijk van de mate waarin ouders elkaar triggeren en samen aan tafel eventueel escalierend werkt, beslis je in overleg met ouders dit (al) wel of (nog) niet te doen.
 - Fase 3: het conflict is uitgegroeid tot een "oorlog", er is sprake van verharding. Dit is een complexe scheiding: stop met wat niet lukt rondom communicatie en samenwerking. Richt je op wat wel haalbaar is. Duidelijk maken dat ouders gaan werken aan rust en welzijn. Triggers die onder het conflict liggen minimaliseren, elke ouder gaat zich richten op zichzelf, wat is nodig om welzijn voor ouder en kind te verbeteren op korte termijn? Inzet op reguleren van stress en spanning. Richt je in de hulpverlening op iedere ouder apart en werk toe naar parallel ouderschap. Wanneer de strijd hevig is en je het als hulpverlener mogelijk niet meer kan verdragen ontstaat de neiging het van buitenaf te regelen en afspraken op te leggen. Dit is een valkuil.
- Weging van veiligheid: Is er sprake van onveiligheid?

Signalen van onveiligheid voor het kind:

 - Is er sprake van mishandeling, misbruik, getuige van huiselijk geweld tussen ouders?
 - Is er angst voor onvoorspelbaar en onbegrijpelijk gedrag van een ouder (bijvoorbeeld bij psychiatrische problematiek)?
 - Is er sprake van een verminderde kwaliteit van de ouder-kind relatie (tgv beperkte emotionele beschikbaarheid, responsiviteit van de ouder, bescherming of beperkte afstemming op de behoeften van het kind)?
 - Het kind zit dusdanig in de knel dat contactverlies leidt tot een meer hanteerbare situatie voor het kind, hiermee plaatst het kind zich buiten de strijd.

Signalen van onveiligheid voor (één van de) ouders:

Een vorm van (ex-partner) geweld zoals dwingende controle/intiem terreur, gewelddadig verzet, situationeel en wederkerig geweld en door scheiding uitgelokt geweld of gevaarlijk gedrag.

- Raadpleeg de meldcode. Bespreek dit met ouders. Probeer veiligheidsafspraken te maken. Lukt of helpt dit niet (voldoende): consulteer en/of meldt bij VT, volgens de meldcode. Vraag hulp.
- Maak bij de weging van (on)veiligheid een onderscheid tussen "direct onveilig" en "onwenselijk". Directe onveiligheid vraagt direct handelen, volg de meldcode. Onwenselijkheid probeer je op te heffen gedurende de hulp.

4) Triageren: verklarende en in standhoudende factoren in beeld brengen (dit doe je zelf zonder het gezin na je eerste analyse, je kunt hierbij een collega en/of gedragswetenschapper betrekken)

- Orden risico en beschermende factoren voor alle betrokkenen individueel, op relationeel en contextueel niveau.
- Welke belemmerende factoren zitten er in de driehoek ouder-ouder-kind en welke beschermende factoren? Wat gebeurt er, waar komt gedrag vandaan en waar leidt dat toe? Wat speelt er bij iedere persoon, wat speelt er in de onderlinge relaties? Welke rol speelt de context?
- Welke factoren zijn (het best) beïnvloedbaar, waar ligt de motivatie van betrokkenen, waar heeft het individu zelf invloed op?
- Let op! Neem hier de tijd voor, anders is je conclusie (en daarmee ook je aanpak) te vluchtig en niet raak. Dat leidt onbedoeld tot gestapelde zorg, faalervaringen en demotivatie bij ouders en professional.

5) Overeenstemming krijgen met gezin over analyse (dit doe je in gesprek met elke ouder apart)

Is er sprake van een "gewone" scheiding of een "complexe" scheiding? Belangrijk is je te realiseren dat ook een "gewone" scheiding een ingrijpende levensgebeurtenis is.

A) Bij een "gewone" scheiding:

- Bij een "gewone" scheiding kun je je richten op coöperatief ouderschap. In overleg met ouders kunnen ouders in het vervolg gezamenlijk aan tafel. Kijk goed naar de timing hiervan, afhankelijk van de triggers die er zijn en hoe die gereguleerd kunnen worden. Wat hebben ouders hierin nodig?

- o Herkennen ouders zich ieder in het beeld (analyse stap 4)) van wat er speelt?
 - o Bewustwording van verschillende perspectieven van dezelfde feiten.
 - o Scheidingsfasen toelichten.
 - o Inzetten op stressreductie.
 - o Ouders helpen bij focus op welzijn van het kind. Welke rol heeft het kind in de strijd, hoe liggen zijn/haar loyaliteiten, fasen scheiding die ouders en kind doormaken en hoe die zich tot elkaar verhouden, angst. Hoe kun je beter aansluiten bij de behoefte van je kind?
 - o Geweldloze communicatie: waarover communiceer je wel of niet en hoe communiceer je vanuit concrete wensen?
 - o Elke keer: reflecteer met ouders, voelen zij zich gehoord, is het gegaan waar het over moet gaan, ervaren ze de samenwerking met jou als professionaal voldoende prettig?
- B) Bij een "complexe" scheiding:
- o Inschatting maken: kan ik dit zelf dragen? Wat heb ik nodig?
 - o Bij een "complexe" scheiding richt je je op parallel ouderschap.
 - o Ouders niet samen aan tafel, uitleggen aan ouders waarom.
 - o Herkennen ouders zich ieder in beeld (analyse stap 4) van wat er speelt? Waarom het gaat zoals het gaat, welke factoren allemaal samenkomen die maken dat er een chronische strijd is ontstaan?
 - o Waar heb je invloed op als ouder en waar niet?
 - o Ondersteunende confrontatie toepassen; ondersteunend en erkennend voor last en leed, confronterend op strijdaspecten.
 - o Hanteerbaar maken van stress en spanning. Alleen vanuit een kalm brein zijn mensen zich bewust van hun gedachten en gevoelens, in staat tot zelfreflectie, logisch nadenken, hun probleemoplossend vermogen aan te spreken en een keuze te maken voor gepast gedrag.
 - o Blijven activeren op de-escalerende acties: minimale communicatie, minimaal opzoeken/bellen/mailen/social media, neutraal netwerk inzetten bij overdrachten. Triggers minimaliseren in overleg met iedere ouder.
 - o Ouders leren gebruik te maken van technieken geweldloze communicatie.
 - o Bespreken welzijn van kind: welke rol heeft het kind in de strijd, Kan het zijn loyaliteit vrij uiten, In welke fase van de scheiding bevinden ouder en kind zich en hoe verhouden deze zich tot elkaar, speelt angst bij het kind een rol, zo ja, welke? Hoe kun je als ouder beter aansluiten bij de behoefte van je kind? Hoe kun je emotioneel beschikbaar zijn voor je

kind? Hoe reageer je sensitief en responsief en laat je de andere ouder "heel".

- o Elke keer: reflecteer met ouders, voelen zij zich gehoord, is het gegaan waar het over moet gaan, ervaren ze de samenwerking met jou als professional voldoende prettig?

6) Advies geven/ eventueel kortdurende interventie/ doorverwijzen

A) Bij een "gewone" scheiding:

- Vormgeven aan overgangsproces van loslaten partnerrelatie naar nieuwe vorm van ouderschapsrelatie.
- Doel: onderlinge verstandhouding en communicatie verbeteren, afspraken maken, ouderschapsplan opstellen/herzien, gericht op coöperatief ouderschap.
- Zelf oppakken korte interventie of doorverwijzen.

B) Bij een "complexe" scheiding:

- Doorverwijzen naar specialistische zorgaanbieder.
- Richten op wat haalbaar is en parallel ouderschap.
- Ter overbrugging van een eventuele wachttijd na doorverwijzing: blijven inzetten op de-escalatie en monitoren van de veiligheid, tijdelijke afspraken maken met ouders over de samenwerking in ouderschap. Bijvoorbeeld afspraken over verdeling van zorgtaken, informatieoverdracht, communicatie, beslissingen die op korte termijn genomen moeten worden, enz.

7) Afsluiten en/of warm overdragen

Tools

- Hulpvraag verkennen: leefgebieden in kaart brengen
 - o Tool voor vraagverheldering: [zie bijlage 1](#)
 - o Inzet REPS: [zie bijlage 2](#) of REPS@sterker.nl
- Voorbereiding
 - o Format samenwerken aan veiligheid TIMM consultancy: [zie bijlage 3](#)
 - o Principe 1 REPS: [zie bijlage 4](#)
 - o Inzet REPS
- Analyse van het systeem: gesprekken met individuen uit het systeem
 - o Principe 2 REPS
 - Genogram incl. 3 kleuren, inclusief netwerk hooligan vs supporter: [zie bijlage 5](#)
 - Tijdlijn: [zie bijlage 6](#) (nog in ontwikkeling)
 - Escalatieladder Glasl: [zie bijlage 7](#)
 - Verliescirkel: [zie bijlage 8](#)
 - Window of tolerance & breinen: [zie bijlage 9](#)
 - Scheidingsfases: [zie bijlage 10](#)
 - Scheidingsmelding: [zie bijlage 11](#)
 - Systemische triade (driehoeksmodel): [zie bijlage 12](#)
 - o Vragenlijst bij scheidingsvragen (intake Sterker): [zie bijlage 13](#)
 - o Tool gesprekken met kinderen: [zie bijlage 14](#)
 - o Principes: [zie bijlage 15](#)



Bijlagen

Bijlage 1: scheidingsvragen en scheidingswiel

De drie scheidingsvragen:

Bij vraag/ probleemverheldering wil je door middel van vragen mensen helpen de gedachten onder woorden te brengen. En je probeert duidelijk te krijgen wat de wensen zijn van je cliënt.

De vragen:

- Wat zijn de zorgen?
- Wat gaat goed (genoeg)?
- Wat is wat u betreft nodig? Of: Wat moet er volgens u gebeuren?

Het scheidingswiel



SCHEIDINGSWIEL

Doel:

Het scheidingswiel is een hulpmiddel om zicht te krijgen op de verschillende facetten van de scheiding. Het is een instrument om te gebruiken bij de kennismaking met een cliënt.

Stap 1: Vraag de cliënt op iedere spaak een punt tussen 0 en 10 uit te zetten voor zijn tevredenheid op dat scheidingsfacet. Een 0 (op de as van het scheidingswiel) betekent dat de cliënt helemaal niet tevreden is en een 10 (aan de buitenkant van het scheidingswiel) maximale tevredenheid.

Stap 2: Vraag de cliënt een lijn te trekken die de punten met elkaar verbindt en zo een scheidingswiel te creëren.

Stap 3: Bespreek het scheidingswiel samen met de cliënt. Is het mooi rond of heeft het vlakke kanten? Zijn er uitschieters naar binnen of buiten in bepaalde scheidingsfacetten? Wat zegt het wiel over het leven/scheiding van de cliënt? Zijn er facetten die aandacht behoeven? Wat zou de cliënt willen verbeteren?

© Erik de Graaff

1

¹ Ouderschap blijft, scheidingswiel

Bijlage 2: folder REPS

Ontmoet het REPS

Het REPS is een samenwerkingsverband vanuit diverse organisaties. De professionals van Sterker sociaal werk, Entrea lindenhout, Pro Persona en Jeugdbescherming Gelderland hebben expertise op het gebied van complexe scheidingen. Zij hebben kennis over het veilig en optimaal ontwikkelen van kinderen en psychische problemen bij volwassenen.

Wat doen wij voor jou?

Het REPS biedt jou als professional kortdurende ondersteuning in (complexe) scheidingszaken. Deze ondersteuning is op maat en kan ingezet worden in alle fasen van de hulpverlening aan volwassen/ouders en kinderen, ook als de hulp vastgelopen is. Dit kan zowel een telefonisch consult en advies inhouden als actieve ondersteuning waarin wij samen met de professional in gesprek gaan met ouders en/of kinderen. Het REPS neemt niet over en voert geen casusregie.

Waar staan wij voor?

Het REPS werkt bij een complexe scheiding vanuit de visie:

- Ouders, hun netwerk en de dienst- en hulpverlening gaan zich richten op het stoppen van de strijd;
- Ouders gaan toewerken naar het welzijn en rust voor de kinderen en voor zichzelf;
- De dienst- en hulpverlening en het netwerk richten zich op ouders en kinderen als twee aparte systemen;
- We werken aan wat haalbaar is, in plaats van blijven focussen op waar het vastloopt zoals communicatie en samenwerking.

Voor wie zijn wij bereikbaar?

Voor professionals van buurtteams en andere lokale teams, jeugdbescherming en partners in de veiligheidsketen.

Hoe zijn wij bereikbaar voor jou?

Maandag, dinsdag, woensdag en donderdag
van 09:00 tot 17:00 uur

 06 - 27 38 36 40

Maandag t/m vrijdag  reps@sterker.nl

Mail de naam van je organisatie, je contactgegevens en wanneer je beschikbaar bent.

REPS
Regionaal Expertise Project
complexe Scheidingen
Rijk van Nijmegen

Bijlage 3: format samenwerken aan veiligheid

"Samenwerken aan veiligheid" Assessment en planningsformulier

Dit assessment en planningsformulier wordt gebruikt om standpunten van alle betrokkenen uit het leven van het kind, inclusief het kind zelf, de ouders, professionals, familieleden en belangrijke anderen te onderzoeken en te vast te leggen. Het framework wordt bij ieder individueel of groepsgesprek gebruikt en de standpunten worden uiteindelijk in één formulier vastgelegd.

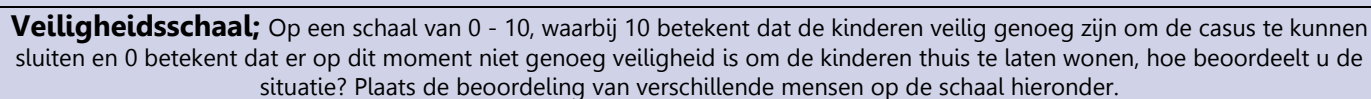
Benoem wie zijn mening hieronder wordt vastgelegd.

Wie zijn mening wordt hieronder weergegeven?.....

Datum:

Het gezin bestaat uit:

Waar maken we ons zorgen over?	Wat gaat goed?
Schade in het verleden; <i>momenten in het verleden, waarbij de kinderen (of andere kinderen) zijn gekwetst of in gevaar zijn geweest tijdens de verzorging door deze ouders.</i>	Acties ter bescherming; <i>Tijden waarin of momenten waarop de ouders in staat zijn geweest om de kinderen te beschermen of de ouders iets gedaan hebben om de schadelijke gebeurtenissen te stoppen.</i>
Complicerende factoren; <i>Dingen in het leven van het gezin die het nu of in de toekomst moeilijker voor hen maken om voor de kinderen te zorgen of die de samenwerking tussen ouders en de organisatie moeilijk maken.</i>	Sterke punten; <i>Dingen die in het verleden in het leven van de familie geholpen hebben om goed voor de kinderen te zorgen en hen kunnen helpen om de kinderen ook in de toekomst goed te verzorgen.</i>



--

Gevaren voor de toekomst (risico-uitspraken):

1

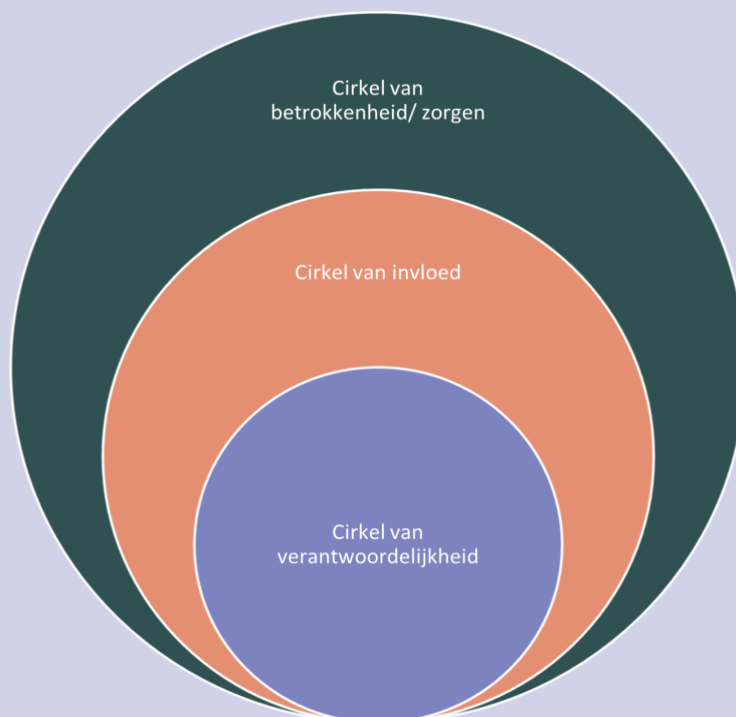
over wat de ouders nu en in de toekomst moeten doen in het
zorgen voor hun kinderen, om hen te beschermen tegen de
beschreven gevaren. Hoe lang zou de organisatie moeten zien
dat de ouders dit doen om de zaak te kunnen sluiten. (hoe ziet
de gewenste situatie eruit? Aan welk gedrag van ouders en/of
andere veilige volwassenen kun je zien dat de zorgen voldoende
zijn weggenomen?)

—

ideeën over volgende stappen die iedereen moet nemen in het bereiken van deze veiligheid doelen? (wie doet wat om de gewenste situatie te bereiken? Wie doet wat wanneer het niet gaat zoals we afgesproken of verwacht hadden? Wanneer gaan we de afspraken evalueren en nadenken over vervolgstappen? Wie neemt, naast de ouders, het voortouw en hakt knopen door als er geen overeenstemming is over de te zetten stappen?

² Gebaseerd op "Signs of Safety " (Turnell & Edwards, 1999 & Turnell & Parker, 2009) en Massachusetts Safety mapping framework (Chin, Decter, Madsen en Vogel, 2010) ontwikkeld door Sonja Parker en Phil Decter © 2012 vertaling Margreet Timmer – TIMM Consultancy

Bijlage 4: cirkel van verantwoordelijkheid, invloed en betrokkenheid



Reflectie op deze drie cirkels helpen je in zelfafbakening (keuzes maken en grenzen bepalen) in je handelen als professional in relatie tot kinderen en ouders in een complexe scheiding.

Algemeen: reflecteer in je handelen als hulpverlener steeds op:

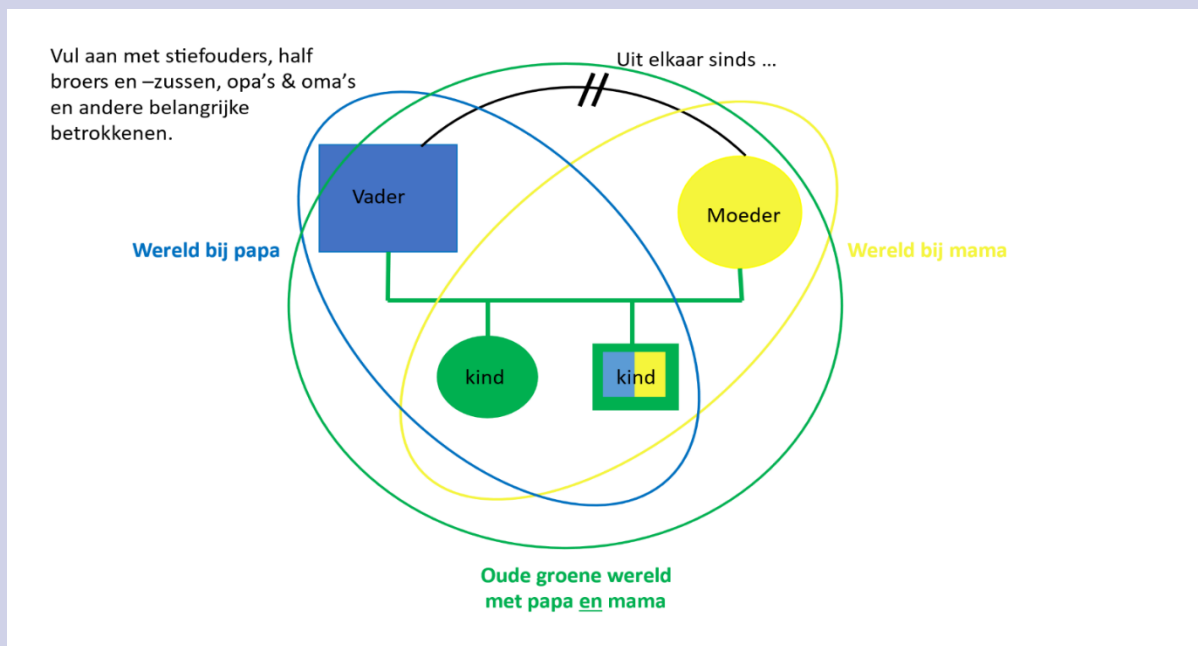
- Je betrokkenheid: alles waar jij tijd en aandacht aan schenkt als mens. Alle zaken waar je je zorgen om maakt of betrokken op voelt.
- Je invloed: Zaken waarop je invloed hebt. Heb je vanuit je professionele rol invloed op deze zaken? Je hebt niet op alles, waar je betrokken op bent, invloed.
- Je verantwoordelijkheid: Wat is de essentie van je (maatschappelijke) opdracht als professional, in relatie tot het kind en gezin? Ligt de verantwoordelijkheid bij jou of bij anderen (bijvoorbeeld ouders)? Het gaat over zaken waar je, én invloed op hebt, én waar je daadwerkelijk iets mee moet, omdat jij daar verantwoordelijk voor bent. Niet op alles waar je je betrokken op voelt of waar je invloed op hebt, ben je verantwoordelijk voor.

3

³ [Slim Stressmanagement op het Werk: - 2 Act](#)

Bijlage 5: genogram met geel, blauwe en groene wereld

In de begeleiding van ouders en kinderen in een complexe scheidingssituatie kan het zeer helpend zijn, voor zowel ouders en kinderen als de hulpverlener zelf, om visueel te maken wat er nou precies gebeurt in zo'n scheidingsproces.



In de basis zijn er twee personen met ieder hun eigen karakter, uiterlijke kenmerken en achtergrond welke zijn weergegeven met de kleuren geel en blauw. Deze personen hebben ooit een relatie gekregen (weergegeven door de zwarte boog) en uit deze relatie zijn kinderen voortgekomen. Door de komst van kinderen zijn ouders naast hun partnerrelatie nog een andere relatie aangegaan, namelijk die van ouders (de ouderschapslijn, weergegeven door de groene lijn). Wanneer blauw en geel met elkaar worden gemengd krijgen we groen, de kleur die voor het kind en de ouderschapslijn gebruikt wordt. Een kind wordt dus in principe geboren in een groene wereld (weergegeven met de grote groene cirkel) waarin het in contact is met zowel papa als mama. Wanneer ouders uit elkaar gaan krijgt het kind te maken met enerzijds een blauwe wereld als het bij vader is en anderzijds een gele wereld als het bij moeder is. De groene wereld is er niet meer, terwijl het kind zelf groen is en blijft, het heeft immers zowel blauw als geel in zich, vanuit erfelijkheid en opvoeding (zie in het plaatje het rechter kind). Dit vraagt van ouders dat zij, in een al stressvolle periode, oog houden voor hun kind, ze in hun woorden en gedrag de andere ouder "heel" laten en kunnen verdragen dat het kind een stukje geel meebrengt in de blauwe wereld en andersom. Het verdragen dat het

kind zijn groene identiteit mag blijven tonen (daarin gezien en erkend wordt) en openlijk loyaal kan blijven aan zowel de gele als de blauwe wereld. Van kinderen vraagt dit om zich te voegen naar een gele en een blauwe wereld en hun "groene ik" vast te houden en mee te nemen naar beide werelden. Dit draagt bij aan een evenwichtige persoonlijkheidsontwikkeling van kinderen die opgroeien bij gescheiden ouders.

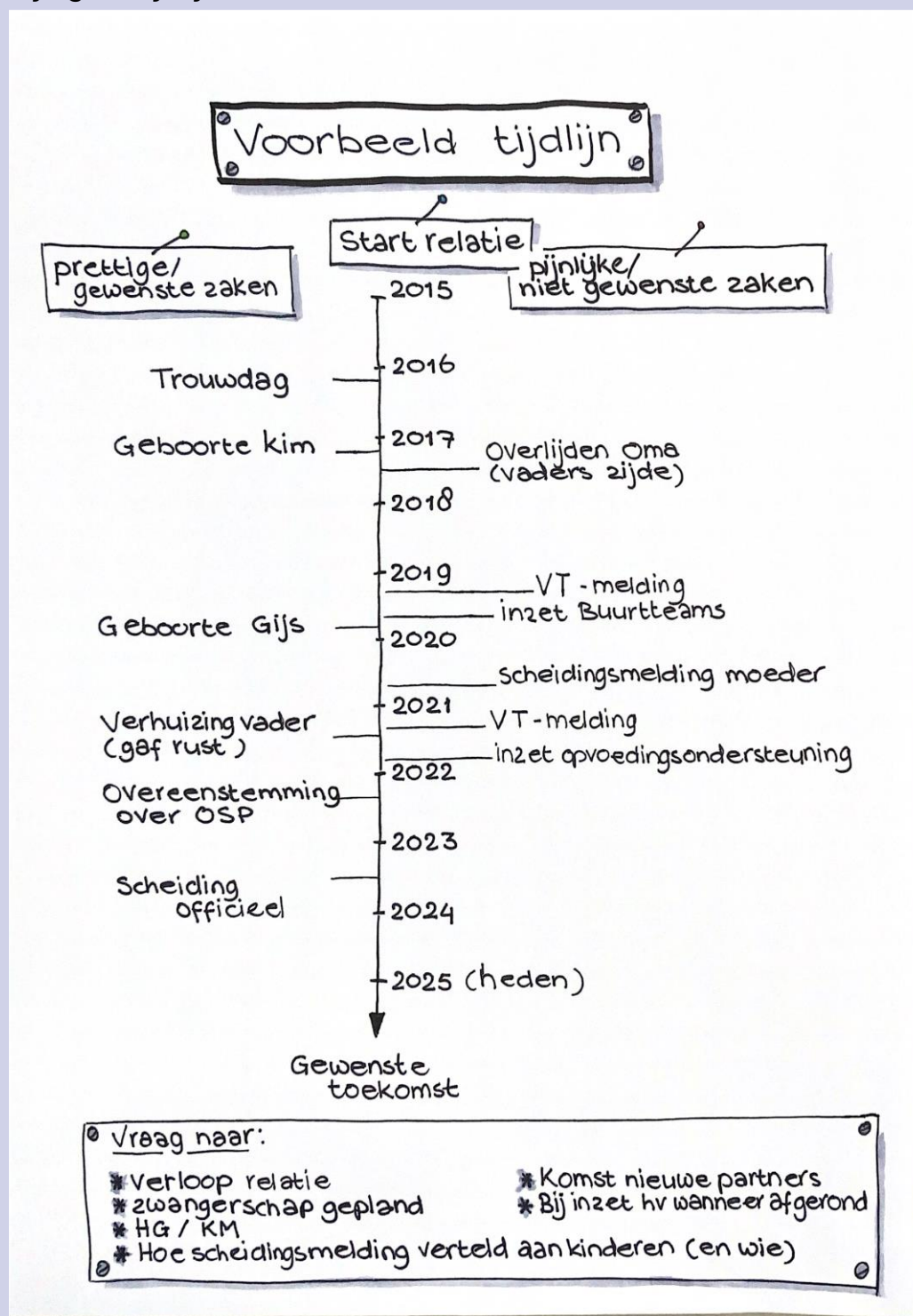
Vervolgens kan aan de hand van het genogram visueel gemaakt worden hoe de verschillende familiegeneraties zijn opgebouwd. Zijn er nieuwe partners, halfbroertjes en -zusjes, eerdere relaties van ouders, spelen grootouders een belangrijke rol en zijn ouders mogelijk zelf ook opgegroeid met gescheiden ouders?

Met behulp van het genogram kan een tijdlijn worden geschetst. Wanneer zijn ouders bij elkaar gekomen, hoe hebben ze elkaar leren kennen, was de komst van kinderen een bewuste keuze, wanneer kwam de scheidingsmelding en wie heeft daar initiatief toe genomen, zag de andere ouder dit aankomen, hoe ging het daarna? Voor ouders kan dit helpend zijn omdat het orde schept in de chaos die ze vaak ervaren. Voor de hulpverlener helpt het bij de analyse en creëert het zicht op het verloop van de relatie en het verbreken daarvan en de mogelijk ontstane, niet helpende patronen.

4

⁴ Entrea Lindenhout, 2024

Bijlage 6: tijdlijn



Bijlage 7: escalatieladder Glasl

Conflicten bij scheiding kennen verschillende fasen (Maes, 2021):

In de rationele fase (fase 1) wordt het conflict ervaren als een probleem waar een oplossing voor gevonden moet worden. Het leidt tot moeilijke gesprekken en felle discussies waarbij men de ander probeert te overtuigen. Men is echter nog wel bereid om tot een compromis te komen en cognitieve vaardigheden vanuit het kalme brein in te zetten

In de emotionele fase (fase 2) is het conflict een strijd, die kan worden gewonnen of verloren. Discussies vinden plaats op relatieniveau en ook anderen uit het netwerk worden betrokken. Er ontstaat een gevoel van "wij tegen jullie" en het vertrouwen in elkaar raakt volledig zoek.

In de escalatiefase (fase 3) is het conflict uitgegroeid tot een oorlog. Er wordt een bittere strijd gevoerd en alle middelen zijn toegestaan. De belangen van het kind worden onzichtbaar voor ouders en ouder reageren vanuit hun overlevingsmechanismen.

Na een scheiding zijn twee verschillende samenwerkingsvormen mogelijk in het ouderschap.

- Coöperatief ouderschap waarbij ouders regelmatig overleggen en samenwerken. Er is afstemming en ervaringen kunnen gedeeld worden.
- Parallel ouderschap waarbij communicatie tot een minimum beperkt wordt. Iedere ouder geeft de opvoeding op zijn eigen manier vorm zonder afstemming met de andere ouder. Er wordt gewerkt volgens vaste afspraken.

Wanneer ouders zich in de rationele of emotionele fase bevinden is coöperatief ouderschap vaak nog mogelijk. Wanneer ouders zich in de escalatiefase bevinden spreek je over een complexe scheiding, eerste inzet is dan gericht op parallel solo ouderschap.

⁵ REPS, Judith Goossens, tijdlijn, 2025

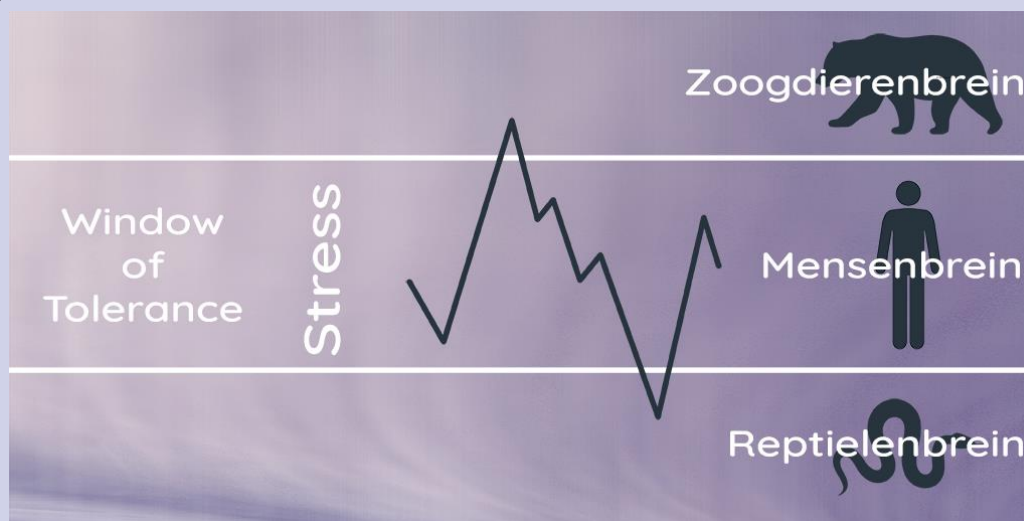
Bijlage 8: verliescirkel



7

⁷ Jorrit Renes, [Rouw en verdriet bij een scheiding](#)

Bijlage 9: window of tolerance



Gezinnen in een complexe scheiding ervaren vaak chronische stress. Deze chronische stress heeft effect op zowel de fysieke als mentale gezondheid van mensen. Triggers (gebeurtenissen die gedrag uitlokken) vanuit opgelopen kwetsuren spelen een belangrijke rol in de toename van stress. Daarnaast speelt verlies van een vaak belangrijke hechtingsfiguur (de partner) een rol in toename van stress. Een eerste belangrijke stap in het werken met ouders in een complexe scheiding is zoveel mogelijk te werken aan het creëren van een kalm brein. Hierbij is de Window of Tolerance bruikbaar. Vanuit een "kalm brein" (het mensenbrein met optimale arousal) zijn mensen zich bewust van hun gedachten en gevoelens, in staat tot zelfreflectie, logisch nadenken, hun probleemoplossend vermogen aan te spreken en een keuze te maken voor gepast gedrag. Wanneer de stress toeneemt en emoties als boosheid, irritatie en paniek de overhand krijgen schakelen mensen onbewust over naar het zoogdierenbrein. Dit is een stadium van overprikkeling, ook wel hyper-arousel genoemd. Reacties als vluchten en vechten krijgen de overhand. Bij onderprikkeling of hypo-arousel bevinden mensen zich in het reptielenbrein. Mensen bevriezen, dissociëren, zijn onderdanig, afgesloten en gevoelloos. Bij langdurige stress wordt de zone van optimale



arousel steeds kleiner en neemt het zoogdierenbrein en reptielenbrein, het mensenbrein, steeds sneller over bij oplopende stress.

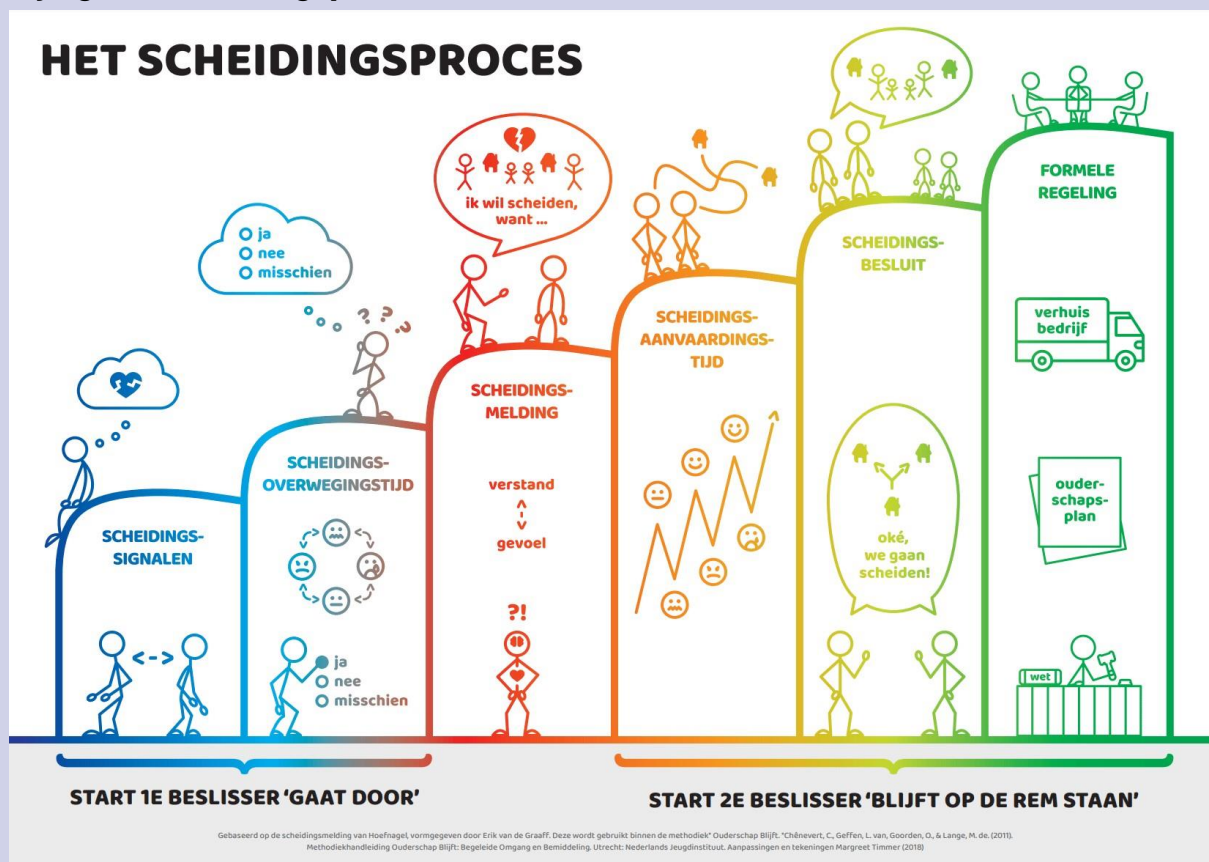
Door stress wordt het vermogen tot helder denken beperkt. Eigen overtuigingen en visie worden in het conflict steeds stelliger. Nuances verdwijnen en vijandige gedachten krijgen de overhand. Als een conflict langer duurt, wordt het probleem steeds meer in de persoonlijkheid van de ander gelegd. Omdat de ander steeds negatiever wordt beoordeeld, wordt de hoop op, en investering in verandering, moeizaam. De ander moet veranderen, niet ik! (Van Lawick, 2019). Ook voor de hulpverlener zelf is het van belang deze triggers te herkennen en te streven naar een kalm brein in het werken met gezinssystemen in een complexe scheiding.

Naast het verminderen van triggers, het reguleren van spanning en ontspanning kan psycho-educatie voor ouders een vorm van ondersteuning zijn die gericht is op het versterken of tijdelijk vervangen van deze cognitieve capaciteiten. Het doel van psycho-educatie is om ouders bewust te maken van de invloed die de stress op hun leven heeft en wat de invloed op hun rol als ouder is, zodat ze samen met de hulpverlener op zoek kunnen gaan naar manieren om ondanks de stress te werken aan een oplossing. Het doel van psycho-educatie is niet in eerste instantie het wegnemen van stress bronnen, maar het beter kunnen omgaan met de stress, zodat men in het hier en nu kan werken aan een lange termijn oplossing (Jungmann, 2020).

⁸

⁸ Window of Tolerance, Kim Valstar, 2012

Bijlage 10: scheidingsproces

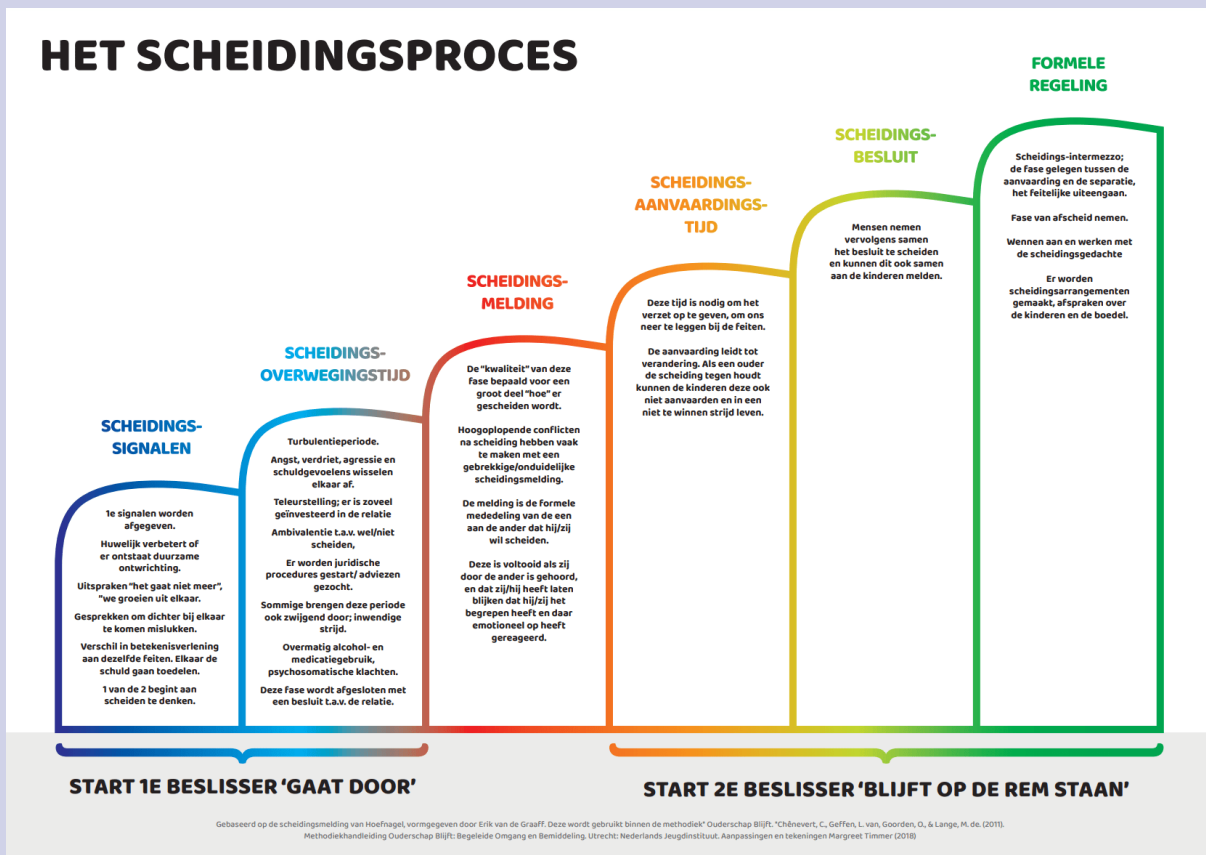


HET SCHEIDINGSPROCES



Gebaseerd op de scheidingsmelding van Hoofdstuk 1, vormgegeven door Erik van de Graaff. Deze wordt gebruikt binnen de methodiek "Ouderschap Blijft". Chênevert, C., Geffen, L. van, Goorden, O., & Lange, M. de. (2011). Methodiekhandleiding Ouderschap Blijft: Begeleide Omgang en Bemiddeling. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Aangepast en tekeningen Margreet Timmer (2018)

HET SCHEIDINGSPROCES

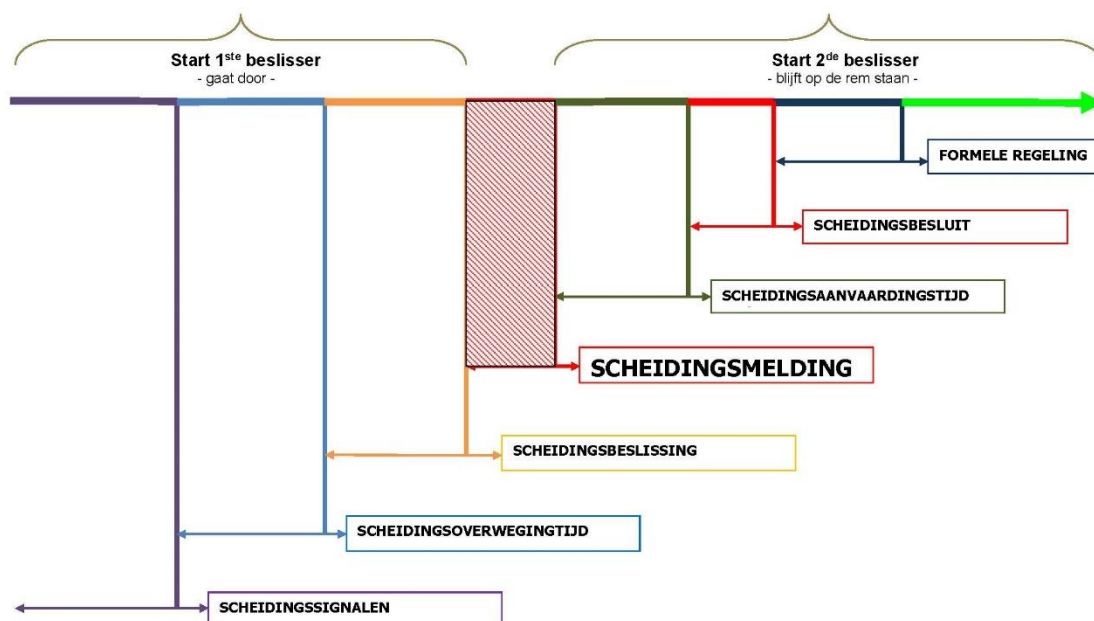


9

⁹ [Het Scheidingsproces - Timm Consultancy](#)

Bijlage 11: scheidingsmelding

SCHEIDINGSMELDING



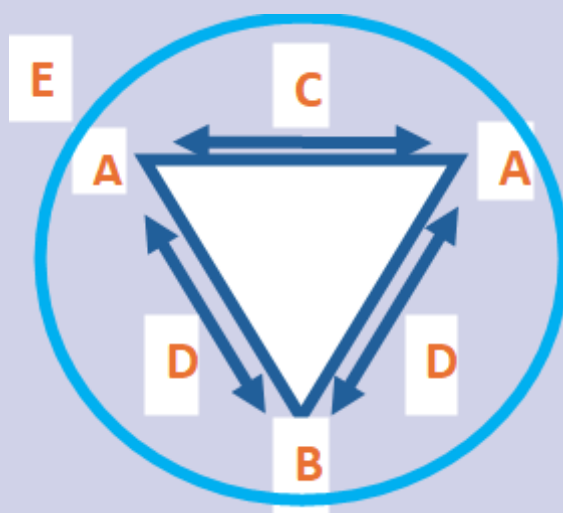
10

¹⁰ Bron onbekend

Bijlage 12: systemische triade (Driehoeksmodel)

In een complexe scheiding kunnen een groot aantal met elkaar samenhangende, op elkaar ingrijpende en beïnvloedende factoren een rol spelen die samen een complex geheel vormen. Dit zijn (contextueel) systemische, relationele en individuele factoren (zie schematisch hieronder). Deze problemen kennen soms een transgenerationeel patroon, waarbij patronen en emoties de opeenvolgende generaties beïnvloeden en doorgegeven worden.

Om deze factoren te ontrafelen kunnen we gebruik maken van onderstaand model. Dit model kan samen met ouders (op een grote flap) ingevuld worden op basis van alles wat we weten (wat ouders vertellen, wat je vindt in verslaglegging), maar wordt ook zichtbaar waar nog vragen liggen. Vanuit deze analyse kan gekeken worden waar aanknopingspunten liggen in de zoektocht naar wat bij kan dragen aan rust en welzijn.



- A. Elke *ouder* is verschillend en heeft zo zijn eigen problemen en mogelijkheden, zoals eigen hechting en socialisatie, persoonlijkheid(sproblemen), psychiatrische problemen, de wijze waarop omgegaan wordt met stressvolle omstandigheden, rouw, trauma's, middelengebruik en verslaving, beperkingen en chronische stress.
- B. Ook elk *kind* is anders. Hierbij kun je denken aan de mogelijkheden om om te gaan met chronische stress, ontwikkeling(sproblemen) en stoornissen, temperament, rouw en trauma's.

- C. De *ex-partnerrelatie* en *tevens ouderrelatie* en de daarbij in sommige gevallen voorkomende geweldsdynamiek, verloop van de ouderschaps(re)organisatie na scheiding, ex-partnerschapsproblematiek en destructieve communicatiepatronen.
- D. De *relatie van het kind met ouder 1 en ouder 2*; waaronder de hechttingsrelatie, loyaliteit, opvoedvaardigheden, parentificatie, een ouder-kindrelatie met te grote betrokkenheid en afhankelijkheid (symbiose) en mishandeling en/of verwaarlozing. Hierbij is het goed te kijken naar de relatie en rol voor, tijdens en na de scheiding. Ook nieuwe partners kunnen een rol spelen in de ouder-kindrelatie en opvoedrelatie.
- E. De factoren in de *omgeving* van het gezin die vaak een rol spelen, zoals een netwerk wat de andere ouder voortdurend beschuldigd (demoniseren), het toernooimodel in rechtsspraak waarbij partijen tegenover elkaar staan, wettelijk gedeeld gezag waar ouders maatschappelijk op aangesproken worden terwijl communicatie en samenwerking als ouders niet (voldoende) lukt, maatschappelijke verwachtingen rond scheiding en ouders, maatschappelijk hoge geluksnorm, verwachting van maakbaarheid succesvol opgroeien en opvoederschap, prestatiedruk/hoge eisen in onze samenleving, toename individualisering.

¹¹

¹¹ Entrea Lindenhout, 2024

Bijlage 13: voorbeeld intake

Algemeen	
Naam ouder	
Datum intake	
Telefoonnummer en e-mailadres bekend bij andere ouder?	
Naam andere ouder	
Wat is de huidige gezinssituatie?	
Hoe ben je hier terecht gekomen?	
Zijn er gerechtelijke beschikkingen? Mogen we deze aan de start van het traject opvragen?	
Is de andere ouder ook aangemeld?	
Heeft de ouder tips nodig over hoe de andere ouder te vragen zich aan te melden?	
Hoe lang geleden is de relatie verbroken? Hoe is dat gegaan? Wie nam het initiatief?	
Was er sprake van een huwelijk, geregistreerd partnerschap of samenwonen?	
Bij welke ouder(s) ligt het ouderlijk gezag?	
Is er een ouderschapsplan?	
Is er sprake van ouderlijk overleg? Zo ja, op welke wijze? Wat gaat goed en wat gaat minder goed?	
Is de ouder bereid om met de andere ouder in gesprek te gaan?	
Is er sprake (geweest) van HG/KM?	
Is er nog andere relevante informatie?	
Is er andere hulpverlening (of geweest)? Zowel individueel als gezamenlijk?	

Ouder informeren over de huisregels van het Omgangshuis. Gaan zij hiermee akkoord?	
Ouder informeren over de criteria van de Begeleide omgang. Gaan zij hiermee akkoord?	
Ouder informeren over de kindgroep.	
Ouder informeren over Villa Pinedo; website en buddy.	
Formulier ingevuld door	

Namen en geboortedata van de kinderen	
Naam kind	
Geboortedatum	
Naam kind	
Geboortedatum	

Contactgegevens belangrijke betrokken persoon 1	
Naam	
Functie	
Telefoonnummer	
E-mailadres	

Contactgegevens belangrijke betrokken persoon 2	
Naam	
Functie	
Telefoonnummer	
E-mailadres	

Ten behoeve van het aanmeldoverleg	
Wat hoopt de ouder te bereiken met de gesprekken? Wanneer is het een geslaagd traject?	



Wat zijn jouw hulpvragen en wat zou jij anders kunnen doen?	
Is het eerste of tweede lijn?	
Is de ouder bereid om met de andere ouder in gesprek te gaan?	
Is er op dit moment een omgangsregeling? Indien ja: hoe verloopt deze? Kan deze voortgezet worden?	
Als er geen contact is tussen de ouder en kind(eren): wanneer was het laatste contact?	
Hoe gaat het met de kinderen? Hebben zij hulpverlening (nodig)?	

¹²

¹² Sterker sociaal werk, intakeverslag, 2025

Bijlage 14: het kindgesprek

Tool Kindgesprek

Doel van een kind gesprek

Zicht krijgen op beleving kind in de scheidingssituatie.

Advies

Laat het kind gesprek doen door een hulpverlener die ouders niet spreekt/ziet (t.b.v. groene wereld voor kind creëren). Het liefst een hulpverlener met ervaring/kennis/affiniteit heeft met het voeren van kind gesprekken.

Vorbereiding

Bepaal vooraf: is aan alle voorwaarden voldaan?

1. geven beiden ouders (emotionele) toestemming?
2. is de analyse met ouders gedaan?
3. Is ouders helder wat het doel is om het kind te spreken (waarom, waarover, waar vindt het gesprek plaats (altijd op neutraal terrein), welke grondhouding vraagt dit van ouders richting het kind, wat is de juiste timing?

Aanrader: artikel van Lieve Cottyn: de stem van het kind. Stuur een mail naar REPS@sterker.nl om het artikel te ontvangen

Gesprek met kind

Introductie

1. Stel jezelf voor
2. Leg uit wat je komt doen en waarom je het kind wil spreken. Je bent er voor het kind, anderen zijn er voor papa en mama. Het is belangrijk om zicht te krijgen op jouw beleving van de scheiding, jouw stem is van belang)
3. Leg uit dat elk antwoord goed is (je mag je grenzen aangeven, zelf bepalen wat je wil vertellen. Alles is goed)
4. Vertel wat je met de informatie wat het kind vertelt gaat doen (het is voor papa en mama belangrijk te weten hoe jij de dingen beleeft en wat ze mogelijk kunnen veranderen of behouden voor jou)
5. Leg uit dat je samen met het kind bespreekt wat en hoe de terugkoppeling naar ouders gedaan wordt. (we kijken samen wat je je graag wil terugkoppelen aan papa en mama. En wil je dat met mij samendoen? Of wil je dat ik dat doe)?

Welke onderwerpen bespreek je met een kind

Groene wereld

- De oude gezinssituatie voor de scheiding, hoe zag die eruit? (Teken het op flap/papier met kind of gebruik duplo)
- Wat was fijn en minder fijn in de 'oude' groene wereld?

Scheidingsmelding

- Groene wereld verandert in gele en/of blauwe wereld
- Waardoor kwam dat, volgens het kind?
- Weet het kind of en hoe de scheiding aan hem is verteld en door wie?

Schuldvraag

- Heeft het kind schuldgevoelens over de scheiding: ONTSCHULDIGEN!! (het is nooit de schuld van het kind)!

Omgangsregeling

- Weet het kind wanneer hij bij papa/mama is?
- Wat vindt het kind hiervan? Heeft het kind hierover mee mogen denken van ouders?

Overdrachten

- Hoe verlopen deze tussen ouders, ervaart het kind spanning?
- Wat gaat goed?

Gele wereld/blauwe wereld:

- Wat zijn fijne/leuke/gezellige dingen/situaties/momenten in de blauwe en/of gele wereld?
- Waar maakt het kind zich zorgen over?
- Wat zijn verdrietige/angstige/lastige dingen/situaties/momenten in de blauwe en/of gele wereld?

Weerbaarheid/Loyaliteit

- Durft het kind zijn gevoelens te uiten richting ouders?
- Zit het kind in een loyaliteitsconflict?

- Mag het geel in de blauwe wereld spreken en doet het kind dit ook (en vice versa).

Netwerk en Groene taal

- Wie in het netwerk spreekt er groene taal en is neutraal.
- Is er demoniserend netwerk, dus “wie is er voor geel en wie is er voor blauw”.

Steunbronnen

- Bij wie in het netwerk kan het kind terecht met gevoelens over de scheiding?
- Wens
- Als een kind iets mag wensen, wat zou het dan op dit moment het liefste wensen? (Je krijgt hiermee zicht op een mogelijke herenigingswens. Vaak geven kinderen aan dat ze het liefst de groene wereld weer terug willen).

Terugkoppeling

- Mag je van het kind alles terugkoppelen aan ouders? Kan het kind dit zelf doen met jouw hulp?
- Zo nee, welke overweging of reden geeft het kind hiervoor?
- Stem met het kind af wat je wél mag vertellen aan ouders, schrijf dit op (zodat het kind heel goed weet wat je tegen ouders vertelt). Laat het kind weten wanneer je met ouders in gesprek gaat.

Nb. Bij de terugkoppeling naar ouders (vraag jezelf af: doe je dit apart of gezamenlijk): schat in hoeverre ouders de terugkoppeling kunnen verdragen. Vraag aan ouder of ze zorgvuldig met info willen omgaan. Bespreek met ouders hoe hij/zij bij het kind wel/niet op het kind gesprek terugkomt (t.b.v. de relatie kind-hulpverlener).

¹³

¹³ REPS, 2025

Bijlage 15: principes

Uitgangspunten en werkwijze bij (complexe) scheidingen



Reps is bereikbaar via: reps@sterker.nl

Principe 1: werken vanuit een deskundige visie

1. Zorg voor kennis over scheidingen:
 - a. Kennis van het verschil tussen scheiding en een complexe scheiding.
 - b. Kennis van de wet over scheidingen.
 - c. Kennis van het effect van een (complexe) scheiding op een kind.
2. Vorm een visie op (complexe) scheidingen:
 - a. Het conflict niet willen oplossen maar werken naar rust en welzijn.
3. Sta stil bij je basishouding:
 - a. Reflecteer.
 - b. Wees bewust van eigen socialisatie.
 - c. Zorg voor eigen rust en kalmte.
 - d. Geef erkenning op het leed.
 - e. Houd balans in coachen én sturing.
 - f. Werk vanuit meerzijdige betrokkenheid.
 - g. Corrigeer en confronteer in verbinding.
 - h. Vertraag en verdraag.
4. Werk samen met een collega bij ouders in een complexe scheiding.

Principe 2: werken van conflict naar rust en welzijn

1. Maak een verklarende analyse.
2. Manage verwachtingen van ouders en betrokkenen. Wees helder over je positie in wat je wel en niet doet en kunt.
3. Geef psycho-educatie over wat stress met het brein doet. Bespreek met elke ouder wat die kan doen om stress en spanning hanteerbaar te maken.
4. Breng reflectie op gang door vooral te focussen op de ouder-kindrelatie in het éénoudergezin.
5. Geef psycho-educatie over welzijn en veilig opgroeien van een kind in een (conflict) scheiding.

Principe 3:
van één ouderpaar
naar twee alleen-
staande ouders
in twee parallelle
gezinnen

1. Ondersteun ouders vanuit twee hulpverleners met twee plannen (wees alert op parallel proces tussen hulpverleners).
 2. Pas de interventie aan op de scheidingsfase waarin een ouder zit (twee gezinnen, twee plannen).
 3. Wees alert dat taken en verantwoordelijkheden bij ouders blijven. Afspraken die ouders zelf maken werken beter dan opgelegde afspraken.
 4. Versterk ouders in hun nieuwe rol als alleenstaande ouder (psycho-educatie over alleenstaand ouderschap).
-

Principe 4:
van individueel belang
naar systeembelang

1. Heb behalve oog voor de belangen van de ouder ook oog voor de belangen van het kind, de andere ouder en overige betrokkenen.
 2. Wees bewust dat er verschillende perspectieven en belevingen zijn op dezelfde feiten. (Het verhaal van Roodkapje klinkt anders wanneer de wolf dit vertelt).
 3. Elke ouder wil het beste voor diens kind. Hoe onbegrijpelijk het gedrag van een ouder ook kan zijn, blijf op zoek naar de goede zorgen, intenties en waarden die daarachter schuilgaan en blijf deze benoemen.
-

Principe 5:
van verleden reactief,
gericht op toekomst
proactief

1. Maak ouders bewust van het effect van hun handelen op de andere ouder en het kind.
 2. Houd je niet bezig met 'De waarheid' of wie gelijk heeft, dat is conflict-denken.
 3. Stimuleer ouders na te denken over hoe zij hun eigen ouderschap willen invullen (vanuit hun waarden en drijfveren).
 4. Geef ouders psycho-educatie over het positieve effect van parallel ouderschap versus conflictueus ouderschap. Het stelt ouders gerust en geeft hoop op een betere toekomst.
-

Principe 6:
van conflict in-stand-
houdend netwerk naar
de-escalerend netwerk

1. Bepaal met ouders wie hen ondersteunt in de weg naar rust en welzijn (supporters of hooligans).
 2. Geef psycho-educatie aan ouders/ netwerk over de beïnvloeding door het netwerk.
 3. Verwijs naar goede sites en gratis oudercursussen.
-

Principe 7:
van volgende hulp-
verlening naar sturende
en erkennend confron-
terende hulpverlening

1. Heb empathie op het ervaren leed, geef erkenning. Erkenning is niet hetzelfde als gelijk geven.
2. Ondersteun ouders bij hun veranderde ouderschap en bijbehorende rechten, plichten en verantwoordelijkheden.

Bronvermelding

Cottyn, L. (2021), Uit de maalstroom van conflict, Interactie Academie VZW.

Jungmann, 2020. Stress-sensitief werken in het sociaal domein, Inzichten en praktische handvatten voor hulp- en dienstverleners.

Valstar, Kim, 2021. www.horenzien.nl/blog/window-of-tolerance.

Van Lawick, J. & Visser M., 2019. Kinderen uit de Knel. Een interventie voor ouders, kinderen en hun netwerk verwickeld in een conflictscheiding.